

Elämän ja kuoleman kysymykset Venäjällä

Venäjällä kuollaan liian nuorena

Kansainvälisessä terveystilanteessa on vuosien kuluessa tapahtunut suuria muutoksia, niin maiden sisällä kuin maapallon alueiden välillä. Sotien jälkeen Suomen kansanterveystilanne oli eurooppalaisittain erittäin huono – johtuen ennen kaikkea nopeasti lisääntyneestä sydän- ja verisuonitautikuolleisuudesta. Se oli pääsyy myös eurooppalaisittain erittäin alhaiselle eliniän odotteelle. Samaan aikaan globaaleja isoja terveysongelmia olivat kehitysmaissa korkeat lapsi- ja äitiyskuolleisuus sekä kulkutaudit.

Viimeisen 20–25 vuoden aikana tilanne on näissä suhteissa muuttunut olennaisesti. Kehitysmaissa ja varsinkin nopeammin kehittyvissä kehitysmaissa (”middle income countries”) terveystilanne on huomattavasti parantunut ja elinikä noussut. Samaan aikaan näissä maissa tarttumattomat taudit ja erityisesti sydän- ja verisuonitaudit ovat muodostuneet uudeksi valtakuuslinsyyksi ja suureksi taakaksi. Toisaalta länsimaissa, Suomi etunenässä, ovat sydän- ja verisuonitautien ikäluokkakohtaiset luvut suuresti pienentyneet ja elinikä on vastaavasti noussut.

Venäjän tilanne on tässä suhteessa ollut omanlaatuinen ja herättänyt runsaasti kansainvälistä mielenkiintoa. Neuvostoaikana kansanterveystilanne oli yleisesti ottaen eurooppalaista tasoa, mutta sen jälkeinen kehitys on olennaisesti poikennut länsieurooppalaisesta. Venäjän kansanterveyden kehitys on polkenut paikallaan ja ajoittain jopa huonontunut – kytketyen monella tavalla maan sosioekonomisiin

16th Annual International Aleksanteri Conference ”Life and Death in Russia”, October 26–28 2016.

Aleksanteri-instituutin vuosittainen konferenssi järjestettiin jo kuudettatoista kertaa. Tänä vuonna konferenssi keskittyi Venäjän sosiaalipolitiikan ja hyvinvoinnin kysymyksiin. Kolmipäiväinen konferenssi kokosi Helsinkiin yli 300

tieteilijää ympäri maailmaa pohtimaan muun muassa terveyttä, koulutusta, siirtolaisuutta ja päätöksentekoa Venäjällä. Paneelikeskusteluja pidettiin yhteensä 44 ja niitä täydensivät useat keynote-puheenvuorot. Tänä vuonna konferenssin keynote-puhujia olivat Göran Therborn, Judith Pallot, Natalia Zubarevitš, Thomas Remington, Linda Cook ja Svetlana Stephenson.

muutoksiin. Tämän kehityksen seurauksena terveyskuilu Venäjän ja Länsi-Euroopan välillä on suuresti kasvanut.

Demografinen kriisi

Tultaessa 2000-luvulle Venäjän kansanterveyden huono kehitys, suuri kuolleisuus ja sen mukana suhteellisen matala odotettavissa oleva elinikä herättivät kasvavaa huomiota niin maan sisällä kuin kansainvälisesti. Samaan aikaan syntyvyys oli pientä ja muuttoliike maasta pois huomattava. Näiden seikkojen yhteisvaikutuksesta maan väkiluku alkoi vähentyä, useana vuonna varsin huomattavasti. Alettiin puhua Venäjän demografisesta kriisistä.

Vuonna 2005 presidentti V. Putin vuotuisessa kansakunnan tilaa käsitelleessä puheessaan sanoi muun muassa seuraavaa:

Olen syvästi vakuuttunut, että politiikkamme menestys kaikilla elämän aloilla on läheisessä yhteydessä akuuteimpien demografisten ongelmiamme ratkaisuun. Emme voi olla tyytyväisiä tilanteeseen, että venäläisten naisten odotettavissa oleva elinikä on kymmenen vuotta ja miesten lähes 16 vuotta lyhyempi kuin

läntisessä Euroopassa. Monia kuolleisuuden tekijöitä voidaan hallita ja vieläpä ilman erityisiä kustannuksia. Venäjällä lähes sata ihmistä kuolee päivittäin liikenneonnettomuuksissa. Syyt ovat hyvin tiedossa. Ja meidän tulisi toimeenpanna joukko toimenpiteitä tämän kauhean tilanteen korjaamiseksi.

Haluaisin käsitellä toista aiheita, joka on vaikea yhteiskunnallemme – alkoholismien ja lääkeriippuvuuden seuraukset. Joka vuosi Venäjällä noin 40 000 ihmistä kuolee pelkästään alkoholimyrkytyksen seurauksena, erityisesti korvikealkoholien seurauksena. He ovat pääasiassa nuoria miehiä, elättäjiä. Tätä ongelmaa ei kuitenkaan voida ratkaista kieltolaililla. Meidän työmme täytyy johtaa siihen, että nuori sukupolvi tajuaa terveellisen elintavan ja liikunnan tarpeellisuuden. Jokaisen nuoren henkilön täytyy tajuta, että terveellinen elämäntapa merkitsee menestystä, hänen omaa henkilökohtaista menestystään.

Maailmanpankki julkaisi samana vuonna 2005 Venäjän terveystilanteesta raportin, joka oli otsikoitu ”Kuollaan liian nuorena” (”Dying too young”). Siinä